

Door: Ria Janssen & Jolanda van Gent

Dyslexie-ICT- hulpmiddelen als voorwaarde voor succes

Dyslexie is een lees- en spellingstoornis die een normale educatieve ontwikkeling belemmert en vaak tot problemen met motivatie of werkhouding leidt. Er wordt een groot beroep gedaan op de lees-, spelling- en studievaardigheden van leerlingen in het VO. Dyslexie-ICT-hulpmiddelen stellen de leerling in staat om ondanks zijn belemmeringen toch op zijn intellectuele niveau te presteren.

Het inzetten van ICT biedt meerdere voordelen. Met geavanceerde dyslexiesoftware wordt de zwakke technische leesvaardigheid gecompenseerd, is er ondersteuning bij tekstbegrip, spellen en schrijven, en gaat studeren beter. Leerlingen die met hulpmiddelen werken, ervaren succes en blijven daardoor meer gemotiveerd. Uit onderzoek blijkt ook dat ze meer zelfvertrouwen ontwikkelen en dat ze zelfstandiger kunnen werken. Het is belangrijk dat een hulpmiddel gekozen wordt dat past bij de ernst van de dyslexie van de individuele leerling en de eisen die het onderwijs stelt.

Alle onderwijszorgniveaus

Dyslexie-ICT-hulpmiddelen kunnen een belangrijke rol spelen bij alle onderwijszorgniveaus. Als leerlingen hulpmiddelen tijdens de les mogen gebruiken, stelt dat hen in staat zo veel mogelijk zelfstandig te werken en mee te doen met de klas. Extra instructie voor het aanpakken van leerachterstanden en de gelijktijdige inzet van ICT-middelen zorgen ervoor dat remediëren en compenseren elkaar versterken. Daisy-spelers helpen de leerling door het luisteren naar boeken die zijn ingesproken op cd. Dat stimuleert het plezier in lezen en verrijkt de woordenschat. Voorleessoftware, zoals Sprinto, stimuleert actief lezen en helpt beter schrijven door auditieve feedback bij spellen. De geavan-

ceerde dyslexieprogramma's Kurzweil 3000 en Sprint Plus bieden ondersteuning bij alle facetten van technisch lezen, begrijpend lezen, spellen, strategisch schrijven, studeren en het maken van toetsen en examens. Als leerlingen op school en thuis dezelfde materialen kunnen gebruiken, is dit een belangrijk pluspunt. Samenwerking is het sleutelwoord voor succes. Docenten die digitaal studiemateriaal en toetsen aanleveren geven een extra stimulans aan de ontwikkeling van hun leerlingen met dyslexie. Met ICT-hulpmiddelen worden leerlingen minder gehinderd door hun zwakke lees- en spellingvaardigheden en kunnen ze daadwerkelijk laten zien wat hun kennis en vaardigheden zijn. In het PO en VO zetten steeds meer scholen dyslexie-ICT in. De doorgaande lijn van PO naar VO moet worden gecontinueerd. Bij de begeleiding van leerlingen buiten de school raken behandelaars steeds vaker vertrouwd met dyslexiehulpmiddelen als onderdeel van de behandeling.

Type dyslexie	Meerwaarde hulpmiddelen	Vereiste functionaliteit van het hulpmiddel	Hulpmiddel
<i>Lichte vorm van dyslexie</i> (of andere lees- en spellingproblemen)	toename leessnelheid beter tekstbegrip meer lezen beter spellen en stellen	voorleesfunctie met meeleescursor, regelbare voorleessnelheid, navigatie in de tekst, spellingcontrole en woordvoerspeller	ReadingPen Daisy-speler ClassMate Reader voorleesapparaat voorleessoftware (bijv. Sprinto)
<i>Ernstige dyslexie</i> (of andere ernstige lees- en spellingproblemen)	verbetering leesbegrip betere woordherkenning grotere woordenschat minder spelfouten verbeteren strategisch schrijven lezen wordt langer volgehouden grotere studievaardigheid	voorleesfunctie met meeleescursor, regelbare voorleessnelheid, navigatie in de tekst, voorlezen bij typen, spellingcontrole, woordvoerspeller, homoniemen, synoniemen, markeerstiften, uittrekseltools, woordenboeken, meerdere talen, zelfscanfunctie, pdf en internet lezen, tekstnotities toevoegen, mp3-bestanden aanmaken, toetsen en examens maken	geavanceerde dyslexie-software (Kurzweil 3000 of Sprint Plus) k-Reader op mobiele telefoon
<i>Extra bevorderende factoren voor beide groepen</i>	remediërende effecten minder vaak hulp nodig meer zelfvertrouwen grotere zelfredzaamheid lees- en leerplezier presteren op intelligentieniveau stimulans om vol te houden	netwerkversie toepassingen voor gebruik op school en thuis goede helpdesk deskundig advies, training en implementatiesupport	

Tabel 1. Meerwaarde ICT bij dyslexie.

Technische maatjes

Het vormgeven van het dyslexie-ICT-beleid is een cyclisch proces, dat moet worden geëvalueerd en bijgesteld. De stappen voor een effectieve implementatie staan helder beschreven in *Technische maatjes bij dyslexie*, een uitgave van het Masterplan Dyslexie. Dit boekwerk met dvd is in december 2008, op initiatief van de staatssecretaris van onderwijs mevrouw Sharon Dijksma, naar alle scholen in het basis- en voortgezet onderwijs gezonden. Zij wilde het gebruik van dyslexiehulpmiddelen op scholen stimuleren.

In deze publicatie worden vier aandachtsgebieden beschreven:

1. Visie en beleid

In een werkgroep met daarin een vertegenwoordiger uit de directie, de leerlingenzorg en de ICT-sector, kan het algemene dyslexiebeleid verder worden toegespitst op dyslexie-ICT.

2. Beheer en professionalisering

Door gebruik te maken van enthousiaste docenten en leerlingen, die als voorbeeld kunnen fungeren, kan de presentatie van het materiaal en scholing voor het team worden ondersteund. Ook ouders kunnen worden ingeschakeld, bijvoorbeeld voor het digitaal beschikbaar maken van schoolboeken. De ICT-ondersteuning op school speelt altijd een sleutelrol: de inzet van dyslexie-ICT moet mogelijk gemaakt worden en blijvend ondersteund worden.

3. Aanschaf en materiaalbeheer

Hierbij is het vooral belangrijk om, na het maken van de keuze voor een hulpmiddel, met een haalbaar doel te beginnen. Door eerst ervaring op te doen in een pilot kan een breder draagvlak worden gecreëerd.

4. Continuering en onderzoek

Het meten van effecten en het rapporteren hierover is zinvol voor bijstelling en uitbreiding.

Een school kan zich met de inzet van dyslexie-ICT goed profileren naar ouders en leerlingen. *Dyslexie-ICT helpt echt* was de titel van de conferentie die in oktober 2008 voor het eerst in Nederland over dit onderwerp werd gehouden. Alle sprekers waren het er over eens dat leerlingen met dyslexie veel baat kunnen hebben bij hulpmiddelen en illustreerden dat met praktijkervaringen. Scholen zijn nu aan zet om de snelgroeïende kennis en inzichten op dit gebied om te zetten in eigen succes.

Literatuur

- Henneman, K., Kleijnen, R., & Smits, A. (2004). *Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep.
- Janssen, R. (2008). Goede ICT-materialen onmisbaar bij integrale dyslexiezorg. *LBIB Nieuwsbrief* (Landelijke Beroepsgroep voor Intern Begeleiders).
- Smeets, J., & Kleijnen, R. (2008). *Technische maatjes bij dyslexie*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Steenbeek-Planting, E.G., Kleijnen, R., & Verhoeven, L. (2006). *Interventieprogramma Engels voor het Voortgezet Onderwijs. Begeleiding voor Leerlingen met Leesproblemen en Dyslexie*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Steenbeek-Planting, E.G., Kleijnen, R., & Verhoeven, L. (2006). *Interventieprogramma Nederlands voor het Voortgezet Onderwijs. Begeleiding voor Leerlingen met Leesproblemen en Dyslexie*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Steenbeek-Planting, E.G., Kleijnen, R., & Verhoeven, L. (2006). *Interventieprogramma voor het Praktijkonderwijs. Implementatie van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Over de auteurs

Ria Janssen is dyslexiespecialist (RT/IB). Jolanda van Gent is logopedist en dyslexiespecialist. Beiden zijn verbonden aan Lexima.